

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ NACIONALINĘ TEISMŲ ADMINISTRACIJĄ

2021-05-03 Nr. 4D-2021/1-154
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Nacionalinės teismų administracijos (toliau vadinama ir – Administracija) pareigūnų neveikimo, galimai nepateikus atsakymo į jo 2020-03-01 kreipimąsi (reg. Nr. 16P-49).

2. Skunde Pareiškėjas nurodė:

2.1. „Prašymą Nacionalinei teismų administracijai el. paštu info@teismai.lt pateikiau 2020 m. kovo 1 d.“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „Prašymo registracijos duomenys: 2020 m. kovo 2 d. reg. Nr. 16P-49“;

2.3. „Pateiktas prašymas iki šiol neišnagrinėtas, itin šiurkščiai pažeidžiant Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2007-08-22 nutarimu Nr. 875.“

3. Seimo kontrolieriaus Pareiškėjas prašo: „[...] ištirti šį skundą dėl biurokratizmo apraiškų Nacionalinėje teismų administracijoje.“

4. Su Skunde nurodytomis aplinkybėmis susijusios Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos:

4.1. Seimo kontrolierių įstatymo (toliau vadinama – SKĮ):

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

„1. **Biurokratizmas** – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai. 2. **Pareigūnas** – valstybės ir savivaldybių institucijos ar įstaigos tarnautojas, taip pat kitas darbuotojas, atliekantis viešojo administravimo funkcijas; viešosios įstaigos bei nevyriausybinių organizacijos, kurioms įstatymų nustatyta tvarka suteikti viešojo administravimo įgaliojimai, darbuotojas, turintis administravimo įgaliojimus nepavaldiems asmenims; valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis įstatymų nustatytas valstybės suteiktas funkcijas. [...] 4. **Piktnaudžiavimas** – tokie pareigūno veiksmai ar neveikimas, kai jam suteikti įgaliojimai naudojami ne pagal įstatymus bei kitus teisės aktus arba savanaudiškais tikslais ar dėl kitokių asmeninių paskatų (naudojimosi tarnybine padėtimi, keršto, pavydo, karjerizmo, neteisėtų paslaugų teikimo ir t. t.), taip pat tokie pareigūno veiksmai, kai

viršijami suteikti įgaliojimai ar savavaliaujama“;

3 straipsnis. Seimo kontrolierių veiklos tikslai

„Seimo kontrolierių veiklos tikslai: 1) ginti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms [...]“;

12 straipsnis. Seimo kontrolierių tiriami skundai

„1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...]“;

17 straipsnis. Atsisakymas nagrinėti skundą

„1. Seimo kontrolierius ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo skundo gavimo dienos priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, apie tai informuodamas pareiškėją, jeigu: [...] 3) skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai; [...] 6) padaro išvadą, kad skundą nagrinėti tikslinga kitoje institucijoje ar įstaigoje. [...] 4. Jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, skundo tyrimas nutraukiamas [...]“.

4.2. Teismų įstatymo:

10 straipsnis. Teismų savivalda

„1. Teismų nepriklausomumas lemia jų organizacinį savarankiškumą, kuris įgyvendinamas per teismų savivaldą. 2. Teismų savivalda grindžiama atstovavimu, rinkimais, visuomenės dalyvavimu, teismų savivaldos vykdomųjų institucijų atskaitingumu, taip pat teismų savivaldos institucijų atsakomybe už tinkamą pavestų funkcijų atlikimą. 3. Teismų savivaldos institucijos periodiškai atsiskaito už savo veiklą aukščiausiam savivaldos organui – Visuotiniam teisėjų susirinkimui“;

85 straipsnis. Teisėjų etikos ir drausmės komisija

„1. Teisėjų etikos ir drausmės komisija yra teismų savivaldos institucija, sprendžianti drausmės bylų teisėjams iškėlimo klausimus, konsultuojanti teisėjus etikos klausimais. [...]“;

113 straipsnis. Teismų savivaldos samprata

„Teismų savivalda – teisėjų ir teismų teisė ir reali galia pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir kitus įstatymus laisvai ir savarankiškai, savo atsakomybe spręsti teismų veiklos klausimus. Teismų savivaldos principas derinamas su visuomenės dalyvavimu teismų savivaldos institucijų veikloje. Visuomenės atstovai teismų savivaldos institucijų veikloje dalyvauja šio Įstatymo numatytais atvejais“;

114 straipsnis. Teismų savivaldos sistema

„1. Teismų savivaldos sistemą sudaro: [...] 1) Visuotinis teisėjų susirinkimas; 2) Teisėjų taryba; 3) Teisėjų garbės teismas; 4) teismo teisėjų susirinkimas [...] 3. Teismų savivaldos institucijoms funkcijas įgyvendinti padeda Nacionalinė teismų administracija [...]“.

4.3. Nacionalinės teismų administracijos įstatymo:

1 straipsnis. Nacionalinė teismų administracija

„1. Nacionalinė teismų administracija yra teismus ir teismų savivaldos institucijas aptarnaujanti biudžetinė įstaiga, kurios paskirtis – pagal kompetenciją užtikrinti teismų ir teismų savivaldos institucijų administracinę ir organizacinę veiklą“;

2 straipsnis. Nacionalinės teismų administracijos funkcijos

„Nacionalinė teismų administracija, įgyvendindama Teismų įstatyme nustatytus uždavinius, atlieka šias funkcijas: 1) rengia medžiagą Visuotiniam teisėjų susirinkimui, Teisėjų tarybos, Teisėjų etikos ir drausmės komisijos, Teisėjų garbės teismo posėdžiams; 2) techniškai aptarnauja teismų savivaldos institucijas, Pretendentų į teisėjus egzamino komisiją, Atrankos komisiją, Nuolatinę teisėjų veiklos vertinimo komisiją, Teisėjų tarybos sudarytas darbo grupes; 3) renka informaciją, kaip vykdomi teismų savivaldos institucijų sprendimai, ją pateikia Teisėjų tarybai, o jos nurodymu – Visuotiniam teisėjų susirinkimui; 4) pagal kompetenciją rengia teismų savivaldos institucijų teisės aktų, sprendimų, nutarimų ir kitų dokumentų projektus, Teisėjų tarybos pavedimu tvirtina su teismų savivaldos institucijų organizacine veikla susijusius teisės aktus; 5) atlieka teismų ir teismų savivaldos institucijų kasmetinius veiklos apibendrinimus ir pateikia juos

Teisėjų tarybai; 6) organizuoja ir užtikrina, kad teismai reikiamu ilgalaikiu turto, inventoriumi ir paslaugomis būtų centralizuotai aprūpinami; 7) skiria ir moka teisėjų valstybines pensijas; 8) tvarko teisėjų duomenų bazę ir teisėjų asmens bylas; 9) tvarko pretendentų į laisvas apylinkės teismo teisėjų vietas sąrašą ir jų asmens bylas; 10) tvarko Teisėjų karjeros siekiančių asmenų registrą; 11) tvarko teisėjų, pageidaujančių būti perkeltais į kitą tos pačios pakopos teismą arba į kitos jurisdikcijos tos pačios pakopos teismą, ir teisėjų, siekiančių karjeros tos pačios pakopos teismuose, duomenų bazes; 12) tvarko asmenų, pageidaujančių laikyti pretendentų į teisėjus egzaminą, duomenų bazę ir jų asmens bylas, organizuoja pretendentų į teisėjus egzamino laikymą; 13) renka informaciją apie teismų administracinę veiklą ir teismų organizacinį darbą, teikia apibendrinimus Teisėjų tarybai; 14) atlieka teismų administracinės ir organizacinės veiklos tyrimus, analizes, apibendrinimus, išskyrus teisingumo vykdymą, teikia pasiūlymus dėl teismų administracinės veiklos ir organizacinio darbo tobulinimo; 15) analizuoja teismų darbo sąlygas, teikia Teisėjų tarybai pasiūlymus dėl jų gerinimo; 16) analizuoja ir apibendrina materialinės ir procesinės teisės pažeidimų, lemiančių teismo sprendimų, nuosprendžių ir nutarčių pakeitimą bei panaikinimą, pagrindus ir tendencijas, apibendrinimus teikia Teisėjų tarybai ir Teisingumo ministerijai; 17) atlieka vidaus auditą teismuose, taip pat Nacionalinėje teismų administracijoje; 18) renka, analizuoja ir apibendrina teismų poreikius dėl valstybės biudžeto programų sąmatų projektų ir teikia informaciją dėl jų Teisėjų tarybai; 19) renka, analizuoja ir apibendrina investicijų teismams poreikius, teikia informaciją Teisėjų tarybai dėl teismų siūlomų investicijų projektų; 20) sudaro Nacionalinės teismų administracijos strateginius veiklos planus, vykdomų valstybės biudžeto programų projektus, programų sąmatų projektus ir investicijų projektus; 21) kaupia, analizuoja ir apibendrina teismų statistiką; 22) sudaro ir tvarko su Nacionalinės teismų administracijos veikla susijusias duomenų bazes, organizuoja informacinių sistemų kūrimą ir diegimą teismuose, administruoja teismų informacines sistemas ir jas tobulina; 23) valdo Valstybės investicijų programoje numatytų investicijų, skirtų teismams, asignavimus, rengia ir įgyvendina teismų investicijų projektus; 23¹) rengia ir įgyvendina nacionalinių plėtros programų priemones ir jų įgyvendinimo projektus, kuriuos vykdo teismai, valdo šioms priemonėms ir projektams skirtus asignavimus; 24) skelbia Teismų įstatyme nurodytų teismų ir tarptautinių teisminių institucijų sprendimus; 25) skelbia priimtus teismų savivaldos institucijų sprendimus; 26) informuoja visuomenę apie teismų savivaldos institucijų ir Nacionalinės teismų administracijos veiklą; 27) kasmet teikia Teisėjų tarybai metines Nacionalinės teismų administracijos veiklos ataskaitas; 28) Teisėjų tarybos pavedimu pagal savo kompetenciją atstovauja teismų interesais Teisėjų tarybai valstybės valdžios ir kitose institucijose; 29) bendradarbiauja su kitomis Lietuvos Respublikos institucijomis, taip pat su kitų valstybių bei tarptautinėmis institucijomis teismų savivaldos, administravimo ir kitais teismų veiklos klausimais; 30) nagrinėja Nacionalinės teismų administracijos kompetencijai priskirtinus asmenų pareiškimus, skundus ir pasiūlymus ir imasi priemonių išspręsti juose keliamus klausimus; 31) įstatymų nustatyta tvarka valdo, naudoja ir disponuoja Nacionalinei teismų administracijai patikėjimo teise perduotą valstybės turtą; 32) vykdo kitus teismų savivaldos institucijų pavedimus; 33) atlieka kitas įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas.“

4.4. Teisėjų tarybos 2019-01-25 nutarimu Nr. 13P-10-(7.1.2) patvirtintuose Teisėjų etikos ir drausmės komisijos nuostatuose nustatyta:

„2. Teisėjų etikos ir drausmės komisija (toliau – Komisija) yra teismų savivaldos institucija, sprendžianti drausmės bylų teisėjams iškėlimo klausimus bei užtikrinanti teisėjų etikos sklaidą. [...]. 4. Komisijos veikla grindžiama teismų ir teisėjų nepriklausomumo, teisės viršenybės, kolegialumo, nešališkumo, objektyvumo, konfidencialumo, teisėtumo, nekaltumo prezumpcijos ir kitais principais. 5. Komisijos tikslas – įgyvendinant teismų savireguliacijos ir savivaldos principą užtikrinti teisėjų drausminės atsakomybės realizavimą bei ugdyti teisėjų etiką. 6. Komisijos uždaviniai: 6.1. laiku ir operatyviai šių Nuostatų nustatyta tvarka nagrinėti teikimus dėl drausmės bylų iškėlimo teisėjams; 6.2. kai yra drausmės bylos iškėlimo pagrindas, kelti drausmės bylas teisėjams; 6.3. Teisėjų garbės teismo pavedimu organizuoti teisėjo darbo veiklos patikrinimą,

surinkti papildomus įrodymus apie drausmės bylai reikšmingas faktines aplinkybes; 6.4. teikti konsultacijas teisėjų etikos klausimais; 6.5. organizuoti teisėjų etikos sklaidą. [...]. 22. Komisijos pirmininkas, gavęs teikimą dėl drausmės bylos iškėlimo teisėjui, turi teisę priimti vieną iš šių sprendimų: 22.1. parengti teikimo medžiagą Komisijos posėdžiui; 22.2. perduoti teikimą Komisijos nariui – pranešėjui, kuris parengia teikimą nagrinėti Komisijos posėdyje; 22.3. informuoti teikimą pateikusį asmenį apie teikimo nenagrinėjimą, nurodant teikimo nenagrinėjimo pagrindą bei sprendimo motyvus. 22.4. perduoti Komisijai artimiausiame posėdyje kolegialiai spręsti dėl teikimo nagrinėjimo Komisijos posėdyje priimtimumo; 22.5. pasiūlyti teisėjui, dėl kurio galimo teisėjo etikos pažeidimo gautas teikimas, pateikti paaiškinimus šių Nuostatų 22 punkte nustatytų sprendimų priėmimui; 22.6. pavesti teismo, kuriame teisėjas dirba, arba aukštesnės pakopos teismo pirmininkui atlikti tyrimą ir pateikti tyrimo rezultatus; 22.7. nusišalinti, kai yra objektyvių priežasčių, nuo sprendimų priėmimo. [...]. 23. Teikimą nagrinėti atsisakoma, jeigu: 23.1. teikimas neatitinka Nuostatų 21 punkte nustatytų reikalavimų, yra neargumentuotas, nekonkretus, deklaratyvus pobūdžio, nesuprantamo ar įžeidžiančio turinio; 23.2. teikime nurodytų aplinkybių, susijusių su teismo procesine ar kita veikla, tyrimas aiškiai pažeistų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Teismų įstatyme įtvirtintą teismų ir teisėjų nepriklausomumo principą; 23.3. teikimas pateiktas pakartotinai ir jame nėra nurodyta naujų aplinkybių, galimai sudarančių drausmės bylos iškėlimo pagrindą; 23.4. nuo galimo pažeidimo padarymo dienos praėjo daugiau kaip treji metai. 24. Nuostatų 22 punkte nurodyti sprendimai priimami per 20 dienų. Pirmininko sprendimu šis terminas gali būti pratęstas dar 10 dienų, tačiau nepažeidžiant Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 84 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytų terminų. Priimti sprendimai neskundžiami. [...] 59. Komisija atskaitinga Teisėjų tarybai. 60. Komisiją aptarnauja Nacionalinė teismų administracija. [...].“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika:

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau vadinama ir – Konstitucinis Teismas arba KT) 2004-12-13 nutarime, priimtame byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03, konstatavo:

„Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra pabrėžęs teisminės valdžios nepriklausomumą nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių, teisminės valdžios visavertiškumą. Antai Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatuota, kad teisminės valdžios visavertiškumas ir jos nepriklausomumas suponuoja jos savireguliaciją ir savivaldą, apimančią ir teismų darbo organizavimą, ir teisėjų profesinio korpuso veiklą; užtikrinant teisėjo ir teismų nepriklausomumą ypač svarbu aiškiai atriboti teismų veiklą nuo vykdomosios valdžios; teismų veikla nėra ir negali būti laikoma valdymo sritimi, priskirta kuriai nors vykdomosios valdžios institucijai; tik nepriklausoma teismų institucinė sistema gali laiduoti teismo organizacinę, o kartu ir teisėjo procesinę savarankiškumą; teismų administravimas turi būti organizuojamas taip, kad nebūtų pažeidžiamas realus teisėjų nepriklausomumas. Šie konstituciniai imperatyvai lemia tai, kad įstatymu gali ir turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį tam tikros valstybės institucijos, užtikrinančios nepriklausomą teismų administravimą, būtų įsteigtos prie teisminės valdžios. [...].“

„Konstitucinė nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, konstitucinis atviros visuomenės imperatyvas, konstitucinė valstybės tarnybos samprata suponuoja tai, kad valstybės tarnyba turi būti atvira, prieinama žmonėms, kurių reikalus ji tvarko. Minėta, kad valstybės, kaip visos visuomenės organizacijos, paskirtis, taigi ir valstybės tarnybos paskirtis, – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą. [...].“

6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama ir – LVAT) praktika: LVAT 2012 m. kovo 1 d. nutartyje (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1605/2012) nurodyta:

„Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). [...]. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

7. Seimo kontrolierius, siekdamas išsiaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes, kreipėsi į Administraciją, prašydamas pateikti paaiškinimus dėl jų bei atsakyti į Seimo kontrolieriaus klausimus.

8. Iš Administracijos pateiktų paaiškinimų ir dokumentų nustatyta:

8.1. „[...] Pareiškėjo 2020 m. kovo 1 d. prašymo Administracija nebuvo gavusi. Tačiau pažymėtina, kad minėtas Pareiškėjo prašymas buvo gautas 2020 m. kovo 2 d. (reg. Nr. 16P-49-(7.4.8.) Komisijoje. Administracijos turimais duomenimis, į Pareiškėjo 2019 m. spalio 3 d. skundą dėl Šiaulių apygardos teismo teisėjų J. K.-B., L. M. ir V. V. veiksmų buvo atsakyta Komisijos 2020 m. vasario 12 d. raštu Nr. 17P-418-(7.4.8.). Pareiškėjui buvo paaiškinta Komisijos kompetencija ir nurodyta, kad, patikrinus skunde nurodytas aplinkybes, teisėjų elgesyje neįžvelgta šiurkštaus ir akivaizdaus etikos reikalavimų pažeidimo, dėl kurio būtų pagrindas svarstyti teisėjų drausminės atsakomybės klausimą, todėl Pareiškėjo 2019 m. spalio 3 d. skundą Komisija atsisakė nagrinėti. Pažymėtina, kad Komisijos priimti sprendimai yra neskundžiami (42 punktas)“;

8.2. „Administracijos turimais duomenimis, Pareiškėjo 2019 m. spalio 3 d. skundo nagrinėjimas užtruko dėl objektyvių priežasčių. Siekdamą patikrinti Pareiškėjo prašyme nurodytas aplinkybes, Komisija kreipėsi į Šiaulių apygardos teismo teisėjus J. K.-B., L. M. ir V. V. dėl paaiškinimų pateikimo. Taip pat Pareiškėjo skundo priimtumo klausimas buvo svarstytas Komisijos posėdyje, kuris organizuojamas atsižvelgiant į Komisijos pirmininko bei kitų Komisijos narių užimtumą. Pažymėtina, kad Komisijos 2020 m. vasario 12 d. priimtas sprendimas, kurį 2020 m. kovo 1 d. prašymu ginčijo Pareiškėjas, nėra viešojo ar vidaus administravimo subjekto aktas, kuris Pareiškėjui sukeltų teisines pasekmes, t. y. pažeidžia Pareiškėjo teises ar įstatymų saugomus interesus. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad iš Komisijos 2020 m. vasario 12 d. priimto sprendimo turinio matyti, kad jis buvo palankus Pareiškėjui“;

8.3. „Pažymėtina, kad, pagal Komisijos nuostatų 23.3 punktą, teikimas nenagrinėjamas, jeigu yra pateiktas pakartotinai ir teikime nėra nurodyta naujų aplinkybių. Kadangi į Pareiškėjo 2019 m. spalio 3 d. skundą buvo atsakyta 2020 m. vasario 12 d. raštu Nr. 17P-418-(7.4.8.), vadovaujantis Komisijos nuostatų 23.3 punktu, Pareiškėjo 2020 m. kovo 1 d. prašymas, kuris Komisijoje buvo gautas 2020 m. kovo 2 d., dėl Šiaulių apygardos teismo teisėjų J.K.-B., L. M. ir V. V. veiksmų pakartotinai nebuvo nagrinėjamas“;

8.4. „Atkreipiame dėmesį, kad Komisijos veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra įtvirtinta Komisijos pirmininko ar jos narių pareiga teikti konsultacijas asmenims Komisijos veiklos klausimais. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nuo Pareiškėjo skundų gavimo Komisijoje dienos

praėjo ilgas laiko tarpas, per kurį pasikeitė ne tik Komisijos pirmininkas, bet ir kiti Komisijos nariai, kurie nagrinėjo Pareiškėjo skundus“;

8.5. „Pažymime, kad Administracija neturi teisės vertinti (revizuoti) Komisijos priimamų sprendimų ar šios Komisijos pirmininko veiksmų teisėtumo ir pagrįstumo, taip pat negali duoti privalomų nurodymų dėl to, kokius veiksmus turėtų atlikti Komisija, ar kitokiu būdu kištis į šios bei kitų teismų savivaldos institucijų veiklą, kadangi nei Teismų įstatymas, nei kiti teisės aktai Administracijai nesuteikia tokių įgaliojimų“;

8.6. „Atkreiptinas dėmesys, kad Administracija tik padeda teismų savivaldos institucijoms įgyvendinti įstatymais joms priskirtas funkcijas (rengia medžiagą teismų savivaldos institucijų posėdžiams; techniškai jas aptarnauja; atlieka teismų ir teismų savivaldos institucijų kasmetinius veiklos apibendrinimus; skelbia priimtus teismų savivaldos institucijų sprendimus; vykdo kitus šių institucijų pavedimus), tačiau neturi teisės kištis į jų veiklą, teikti kokių nors privalomų nurodymų dėl veiksmų, kuriuos turėtų atlikti konkreti teismų savivaldos institucija, ar daryti įtaką jų sprendimams.“

Tyrimo išvados

9. Pareiškėjas Skundu kreipėsi į Seimo kontrolierių dėl Administracijos pareigūnų neveikimo, galimai nepateikus atsakymo į jo 2020-03-01 kreipimąsi.

Dėl Pareiškėjo Skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius kreipėsi į Administraciją.

10. Pagal Administracijos pateiktus paaiškinimus, Pareiškėjo 2020-03-01 kreipimasis Administracijoje nebuvo gautas, tačiau jis 2020-03-02 buvo gautas Teisėjų etikos ir drausmės komisijoje (toliau vadinama – Komisija). Komisija, vadovaudamasi Komisijos nuostatu 23.3 punktu, kreipimosi nenagrinėjo, kadangi nurodydamas naujų aplinkybių Pareiškėjas teikė pakartotinį skundą dėl teisėjų veiklos, kuri jau buvo vertinta Komisijos. Dėl skundžiamos teisėjų veiklos Pareiškėjas jau buvo teikęs Komisijai skundą 2019-10-03, kurį išnagrinėjus buvo priimtas Komisijos sprendimas, o Pareiškėjas informuotas apie šį sprendimą 2020-02-12 raštu Nr. 17P-418-(7.4.8).

Teikdama paaiškinimus Administracija atkreipė dėmesį, kad „[...] ji tik padeda teismų savivaldos institucijoms įgyvendinti įstatymais joms priskirtas funkcijas (rengia medžiagą teismų savivaldos institucijų posėdžiams; techniškai jas aptarnauja; atlieka teismų ir teismų savivaldos institucijų kasmetinius veiklos apibendrinimus; skelbia priimtus teismų savivaldos institucijų sprendimus; vykdo kitus šių institucijų pavedimus), tačiau neturi teisės kištis į jų veiklą, teikti kokių nors privalomų nurodymų dėl veiksmų, kuriuos turėtų atlikti konkreti teismų savivaldos institucija, ar daryti įtaką jų sprendimams.“

11. Vertinant Seimo kontrolieriui pateiktą informaciją, vertėtų atkreipti dėmesį, kad, pagal nustatytą teisinį reguliavimą, Administracija padeda teismų savivaldos institucijoms įgyvendinti jų funkcijas. Tai, kokių konkrečių funkcijų vykdymas priskirtas Administracijai, nurodyta Nacionalinės teismo administracijos įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje. Vadovaujantis šiomis nuostatomis, nenustatyta, kad Administracijai būtų pavesta vertinti teisėjų veiklą. Pažymėtina, kad Administracija aptarnauja teismus ir teismų savivaldos institucijas, vykdo teismų savivaldos institucijų pavedimus, nagrinėja tik jos kompetencijai priskirtus asmenų pareiškimus, skundus ir pasiūlymus ir imasi priemonių išspręsti juose keliamus klausimus (šios pažymos 4.2, 4.3, 4.4 punktai).

Seimo kontrolieriui Pareiškėjas nėra pateikęs 2020-03-01 kreipimosi, todėl Seimo kontrolierius negali vertinti jo turinio, bet, atsižvelgiant į Administracijos pateiktus dokumentus (kopijos) ir paaiškinimus, Pareiškėjo 2020-03-01 kreipimesi keliami klausimai buvo susiję su Komisijai priskirtomis funkcijomis, o ne su Administracijai tesės aktais priskirta kompetencija.

Pažymėtina, kad teismų nepriklausomumas lemia jų organizacinį savarankiškumą, kuris

įgyvendinamas per teismų savivaldą. Teismų savivaldos institucijoms suteikta teisė savo atsakomybe spręsti teismų veiklos klausimus. Kaip yra išaiškinęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, „[...] teisminės valdžios visavertiškumas ir jos nepriklausomumas suponuoja jos savireguliaciją ir savivaldą, apimančią ir teismų darbo organizavimą, ir teisėjų profesinio korpuso veiklą; užtikrinant teisėjo ir teismų nepriklausomumą ypač svarbu aiškiai atriboti teismų veiklą nuo vykdomosios valdžios; teismų veikla nėra ir negali būti laikoma valdymo sritimi, priskirta kuriai nors vykdomosios valdžios institucijai; tik nepriklausoma teismų institucinė sistema gali laiduoti teismo organizacinę, o kartu ir teisėjo procesinę savarankiškumą; teismų administravimas turi būti organizuojamas taip, kad nebūtų pažeidžiamas realus teisėjų nepriklausomumas. Šie konstituciniai imperatyvai lemia tai, kad įstatymu gali ir turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį tam tikros valstybės institucijos, užtikrinančios nepriklausomą teismų administravimą, būtų įsteigtos prie teisminės valdžios. [...]“ (šios pažymos 5 punktas). Komisija yra teismų savivaldos institucija, todėl, vadovaujantis pirmiau nurodytu teisiniu reguliavimu ir Konstitucinio Teismo praktika, Seimo kontrolierius negali pažeisti teisėjų (teismo) nepriklausomumo principo ir vertinti jos veiklą.

Atsižvelgiant į tai, sprendžiant, kad aplinkybių, susijusių su Komisijos veikla, tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai.

Vadovaujantis SKĮ nuostatomis (17 straipsnio 1 dalies 3 punktas), Seimo kontrolierius priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, jeigu skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai. Jeigu šios aplinkybės paaiškėja skundo tyrimo metu, Skundo tyrimas nutraukiamas (SKĮ 17 straipsnio 4 dalis).

12. Vis dėlto Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, kad, vadovaujantis Teisėjų tarybos 2019-01-25 nutarimu Nr. 13P-10-(7.1.2) patvirtintų Teisėjų etikos ir drausmės komisijos nuostatų (toliau vadinama ir – Nuostatai) 22 punktu, Komisijos pirmininkas, gavęs teikimą dėl drausmės bylos iškėlimo teisėjui, turi teisę priimti vieną iš šių sprendimų: parengti teikimo medžiagą Komisijos posėdžiui; perduoti teikimą Komisijos nariui – pranešėjui, kuris parengia teikimą nagrinėti Komisijos posėdyje; informuoti teikimą pateikusį asmenį apie teikimo nenagrinėjimą, nurodant teikimo nenagrinėjimo pagrindą bei sprendimo motyvus; perduoti Komisijai artimiausiame posėdyje kolegialiai spręsti dėl teikimo nagrinėjimo Komisijos posėdyje priimtinumą; pasiūlyti teisėjui, dėl kurio galimo teisėjo etikos pažeidimo gautas teikimas, pateikti paaiškinimus; pavesti teismo, kuriame teisėjas dirba, arba aukštesnės pakopos teismo pirmininkui atlikti tyrimą ir pateikti tyrimo rezultatus; nusišalinti, kai yra objektyvių priežasčių, nuo sprendimų priėmimo. Pagal Nuostatų 23 punktą, teikimą nagrinėti atsisakoma, jeigu: teikimas neatitinka Nuostatų 21 punkte nustatytų reikalavimų, yra neargumentuotas, nekonkretus, deklaratyvus pobūdžio, nesuprantamo ar įžeidžiančio turinio; teikime nurodytų aplinkybių, susijusių su teismo procesine ar kita veikla, tyrimas aiškiai pažeistų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Teismų įstatyme įtvirtintą teismų ir teisėjų nepriklausomumo principą; teikimas pateiktas pakartotinai ir jame nėra nurodyta naujų aplinkybių, galimai sudarančių drausmės bylos iškėlimo pagrindą; nuo galimo pažeidimo padarymo dienos praėjo daugiau kaip treji metai. Sprendimai dėl teikimo priimami per 20 dienų. Komisijos pirmininko sprendimu šis terminas gali būti pratęstas dar 10 dienų, nepažeidžiant Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 84 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytų terminų (šios pažymos 4.4 punktas).

Administracijos paaiškinimuose nurodyta, kad Komisijoje gautas Pareiškėjo 2020 m. kovo 1 d. kreipimasis nebuvo nagrinėjamas, kadangi buvo pakartotinis. Įvertinus Skundo medžiagą ir Administracijos paaiškinimus, nebuvo nustatyta, kad Pareiškėjas būtų gavęs atsakymą į 2020-03-01 kreipimąsi, nors, Seimo kontrolieriaus nuomone, sistemiškai aiškinant pirmiau nurodytas teisės nuostatas (Nuostatų 22.3, 23.3 ir 24 punktai) apie sprendimą dėl 2020-03-01 kreipimosi nenagrinėjimo Pareiškėjas galimai turėjo būti informuotas per 20 dienų arba, jeigu terminas Komisijos pirmininko sprendimu buvo pratęstas, – per 30 dienų, nurodant jam pakartotinio teikimo nenagrinėjimo pagrindą bei sprendimo motyvus.

Nors Administracijai teisės aktais priskirta pagal kompetenciją užtikrinti teismų ir teismų savivaldos institucijų administracinę ir organizacinę veiklą, aptarnauti Komisiją, pagal kompetenciją rengti teismų savivaldos institucijų teisės aktų, sprendimų, nutarimų ir kitų dokumentų projektus, tačiau nei Administracijos, nei Komisijos veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nenurodyta pareiškėjo informavimo apie Komisijos priimtą sprendimą dėl teikimo (pakartotinio teikimo) tvarka.

LVAT yra pažymėjęs, kad „[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms [...]“ (šios pažymos 6 punktas). Konstitucinis Teismas, be kita ko, išaiškino, kad: „Konstitucinė nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, konstitucinis atviros visuomenės imperatyvas, konstitucinė valstybės tarnybos samprata suponuoja tai, kad valstybės tarnyba turi būti atvira, prieinama žmonėms, kurių reikalus ji tvarko. Minėta, kad valstybės, kaip visos visuomenės organizacijos, paskirtis, taigi ir valstybės tarnybos paskirtis, – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą. [...]“ (šios pažymos 5 punktas).

Taigi, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą atsakingo valdymo principą bei įgyvendinant SKĮ įstatymu Seimo kontrolieriui nustatytą tikslą – prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms, Seimo kontrolieriaus nuomone, būtų tikslinga Administracijai ir Komisijos pirmininkui teikti rekomendacijas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

13. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Nacionalinės teismų administracijos pareigūnų neveikimo, galimai nepateikus atsakymo į jo 2020-03-01 kreipimąsi, tyrimą nutraukti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

14. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 ir 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius rekomenduoja:

14.1. **Teisėjų etikos ir drausmės komisijos pirmininkui** – atkreipti dėmesį į atsakingo valdymo principą ir inicijuoti Komisijos veiklą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimą, užtikrinant, kad pareiškėjai būtų informuojami apie Komisijos priimtus sprendimus pagal jų pateiktus kreipimusis;

14.2. **Nacionalinės teismų administracijos** – pagal kompetenciją imtis priemonių užtikrinti tinkamą Komisijos aptarnavimą ir pareiškėjų, pateikusių Komisijai teikimą, informavimą apie Komisijos dėl jo priimtą sprendimą.

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus Seimo kontrolieriui pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y., **ne vėliau kaip per 30 dienų nuo rekomendacijos gavimo dienos**, pateikiant informaciją ir ją patvirtinančius dokumentus.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas